

УДК 811.111'373:801.631.51:004.77
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.2-2/07>

Кириченко О. А.

Сумський державний університет

Лісовенко Д. В.

Сумський державний університет

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ СКОРОЧЕНЬ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ ТА МОБІЛЬНИХ ТЕКСТОВИХ ПОВІДОМЛЕННЯХ

Стаття присвячена дослідженню використання, типології та шляхів перекладу скорочень в Інтернет-виданнях і мобільних текстових повідомленнях. Виникнення й широке використання скорочень зумовлене нагальною потребою розв'язання завдань із теорії інформації (скорочення надмірної інформації в мовленні, намагання поширити корисну інформацію з використанням найменшої кількості букв), прагненням до економії часу та простору в усіх сферах життя й у професійному розвитку. Скорочення ніде не є настільки численними, як у сучасній англійській мові. Вони притаманні всім стилям мовлення, від ділової розмови й до неформальної переписки у віртуальному просторі. Тож поширеність скорочень ставить важливе завдання для перекладача – перекласти аббревіатуру максимально точно, застосовуючи для цього всі наявні способи та прийоми. У контексті зазначених питань набуває великого значення не лише виникнення й особливості використання скорочень, а також і їх типологія. У статті досліджено такі різновиди скорочень, як графічні, лексичні (аббревіатури, акроніми). Зазначено, що система скорочень у будь-якій мові є частиною її загальної лексико-семантичної системи, тому системи скорочень у різних мовах несхожі. Дослівний переклад термінів без розуміння їх суті, без розуміння самих явищ, процесів і механізмів, які описуються в початковому тексті, робить переклад неправдивим і неправильним. Автори дійшли висновку, що важливу роль при перекладі мають цілі, завдання й умови міжмовної професійної комунікації, характер тексту, що підлягає перекладу, а також читачька аудиторія. У ході дослідження визначені основні засоби перекладу текстів інтернет-простору: скорочений переклад, транслітерація та експлікація. Для вибору способу перекладу необхідно враховувати зручність вимови й написання українською мовою, традицію перекладу цього акроніма в інших мовах (наприклад, універсальне написання в усіх європейських мовах) тощо. Сучасними лексичними проблемами перекладу вважаються зловживання методом калькування при перекладі нееквівалентної лексики, насиченість інтернет-текстів жаргонізмами.

Перспективи подальшого дослідження полягають в аналізі методів правильного й точного перекладу омонімічних і полісемічних аббревіатур, систематизації аббревіатур англійського інтернет-дискурсу, дослідженні напівскорочень і рекурсивних акронімів.

Ключові слова: система скорочення слів, графічні скорочення, лексичні скорочення, аббревіатура, акроніми, транслітерація.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток науково-технічної сфери зумовлює появу значної кількості нових понять, термінів для їх позначення. З огляду на те що разом із цим існує тенденція до спрощення процесу передачі інформації, виникає потреба у використанні скорочень особливо в тих сферах, що містять найбільшу кількість складних слів. Велика поширеність скорочень ставить важливе завдання для перекладача – перекласти аббревіатуру максимально точно, застосовуючи для цього всі наявні способи та прийоми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковою розробкою проблематики скорочення

лексичних одиниць та особливостей перекладу скорочень в англійській мові займалися такі дослідники, як Х. Харт, Дж. Шеард, О. Есперсен, Т. Пайлз, М. М. Сегаль, Р. Уельз, І. М. Берман. Англійські скорочення вивчали також й українські лінгвісти, такі як Ю. Зацний, С. Снікеєва, О. Гармаш. Але способи творення та переклад скорочень, що виникли в англійській мові в Інтернет-просторі й мобільних текстових повідомленнях, докладно не досліджувалися. Останнім часом дослідженню феномена оформлення електронних повідомлень, зокрема окремих аспектів і загальної

класифікації інтернет-скорочень в англійській мові, присвячені роботи М. Макарова, О. Медвідь, Ф. Смирнова, Л. Чумак та ін.

Постановка завдання. У дослідженні поставлено такі завдання: визначити основні типи скорочень сучасної англійської мови; висвітлити особливості перекладу англійських скорочень, що застосовуються в Інтернет-просторі та мобільних текстових повідомленнях, українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Універсальне визначення для всього загалу скорочених лексичних одиниць знаходимо у В. Борисова: «Скорочення – це одиниця усного чи письмового мовлення, створена з окремих (не всіх) елементів звукової чи графічної оболонки деякої розгорнутої форми (слова чи словосполучення), з якою ця одиниця знаходиться в лексико-семантичному зв'язку. При утворенні скорочення можуть використовуватись окремі звуки (літери), групи звуків («уламки морфем») і цілюформлені компоненти в різних комбінаціях. Закономірності утворення скорочень нерозривно пов'язані з устроєм конкретної мови та її розвитком як суспільного явища. Важливою формальною ознакою скорочень є їх фонетичний чи графічний мотивований зв'язок із нескороченою формою, оскільки він (зв'язок) слугує об'єктивним критерієм ідентифікації скорочень» [2, с. 100].

Система скорочення слів сформувалася ще за часів започаткування ранньої писемності, де написання цілих слів замінювалося написанням лише перших літер цих слів у специфічному контексті. Сьогодні існують певні типи скорочень. Традиційно їх поділяють на лексичні й графічні. Графічні скорочення є засобом економії письмового простору (в інтернет-спілкуванні, заголовках газет тощо). Вони також вживаються на позначення мір і величин ((*kg*, *km*, *mph*). Графічні скорочення, уживані на письмі, в усному мовленні замінюються повною формою слова чи словосполучення; лексичні ж скорочення функціонують як у письмовій формі, так і в усній. Наприклад: *C. O. D.* – *cash on delivery*, *LED* (*Light Emitting Diode*); *EEC* – *European Economic Community* [10].

Лексичні скорочення включають усічені слова (*clipped words*) та аббревіатури/акроніми (*abbreviations/acronyms*). Скорочують будь-яку частину слова незалежно від морфемних границь. Аббревіатура – це складноскорочене слово. Похідне слово, утворене аббревіацією, – це поєднання перших літер або частин слів, що становлять поняття: *UNESCO* – *United Nations Economic, Scientific, Cultural Organization*, *OPEC* – *Oil*

Producing European Countries [4]. Акронім складається з початкових літер або звуків. Фактично акронім є аббревіатурою, утвореною з перших літер її складників або повних слів, яка читається як за алфавітним звучанням (*BBC*, *EEC*, *USA*), так і за орфоепічними правилами (*NASA*, *AIDS*, *NATO*) [10]. Цей спосіб словотворення набуває все більшої популярності в усіх галузях людської діяльності, особливо в політичній. Наприклад: *U. N. O.*, (*UNO* [*'ju:nou*]) – *United Nations Organization*; *NATO* – *the North Atlantic Treaty Organization*; *SALT* – *Strategic Arms Limitation Talks*, *the National Organization for Women* – *NOW* [10]. Отже, акроніми часто омонімічні до звичайних слів. Тож аббревіатури утворюються внаслідок складання перших літер складників лексеми, тоді як акронім може бути утворений унаслідок поєднання кількох частин або слів повністю. Варто зазначити, що лише в англійській мові наявні скорочення, або, точніше, напівскорочення, що формуються за акроніма, завдяки поєднанню однієї частини словосполучення з повною основою іншого, наприклад: *V-day* – *Victory Day* [1]. Найстаріша група скорочень англійської мови латинського походження. Прикладами латинської аббревіації слугують: *i.e.* (лат. *id est*, англ. *that is*); *e.g.* (лат. *exempli gratia*, англ. *for example*). Лінгвісти відносять аббревіатури латинського походження до класу лексичних аббревіатур, оскільки вони майже не відрізняються від таких [6, с. 54]. Для української мови такі скорочення не є типовими. Їх умовність полягає в тому, що в усному мовленні вони відтворюються повністю. Але в сучасній комунікації «цим засобом послуговуються в усіх письмових жанрах, його використання активізується завдяки електронним носіям обміну інформацією (*e.g.*, *etc.*, *NB*, *asap*). Поступово такий спосіб спілкування переходить в усне мовлення й там закріплюється остаточно: *I'd like to have it done asap* /*'eisap*/» [8].

Новим різновидом акронімізації слів синтаксичного типу є складна рекурсивна акронімізація, яка знаходиться на найвищому рівні словникового складу сучасної англійської мови. Так, результатом її існування є рекурсивні акроніми (*recursive acronyms*); цим способом були утворені такі економні англійські одиниці спілкування, як *VISA* (*VISA International Service Association*), *WINE* (*Wine Is Not an Emulator*), *GNU* (*GNU's Not Unix!*) [9] тощо. Інновації, утворені таким способом, особливо важливі у сфері інтернет-спілкування.

Лексичні скорочення набувають усе більшого поширення, оскільки аббревіація, скорочу-

ючи повну форму слова, пришвидшує передачу інформації до адресата, отже, аббревіатура – засіб концентрації інформації. Видаються спеціальні словники акронімів: «Комп'ютерний посібник з використання акронімів» Д. Д. Спенсер, «Англо-український словник аббревіатур та акронімів у галузі міжнародних відносин, економіки і права» О. Лучук, «Англо-український словник-довідник скорочень у галузі комп'ютерної техніки» В. Карачун, "The Acronym Finder" [Електронний ресурс] тощо.

Широкого використання набули скорочення в SMS-повідомленнях (*SMS – Short Message Service*), дослівно – служба коротких повідомлень – система для відправлення та прийому текстових повідомлень за допомогою мобільного зв'язку. Такі повідомлення містять як літери, так і цифри. Оскільки учасники інтернет-спілкування часто знаються на математиці, вони привносять формули, символи в комп'ютерний дискурс, скорочуючи його. Наприклад: *PMJI – Pardon My Jumping In*, *PGY – Post Graduate year*, *PGY-1*, *PGY-2*. Числа перетворюються на математичний спосіб передачі лексичної інформації про події: *24/7 – all the time* (двадцять чотири години на добу, сім днів на тиждень) [8]. Існують тисячі таких скорочень, чат-аббревіатур: *B4 – before*, *4ever – forever*; *B4N – bye for now*; *100S – hundreds*, *1DAY – one day*, *2DAY – today*, *F2F – face to face* [7]. Типовими прикладами англійських SMS-скорочень є такі: *AAF – as a friend*; *AAR – at any rate*; *AFAIK – as far as I know*, *AYSOS – are you stupid or something*; *CIA – cash in advance*, *CM – call me*, *DK – don't know*, *EMA – (what is your) E-mail address*; *HRU? – How are you?*, *NC – No comment*, *NP – No problem*, *YW – You're welcome* [8, с. 138]. Н. Глушук припускає, що «мова SMS, сформована на основі скорочень та умовних позначень, претендує сьогодні на роль єдиної мови, котра об'єднала б усі країни та народи, про що завжди мріяли люди» [2].

Спілкуючись у мережі за допомогою коротких фраз, стислих виразів, позначаючи емоції картинками, користувачі створюють нову мову, побудовану на графічних символах і словах. Символьні зображення поширюються швидко, стають загальноприйнятими інтернет-сленгом. Сленгові слова з часом утрачають емотивне забарвлення, переходять до розряду повсякденної лексики з ознаками слова. Вони отримують статус ключових слів із їх певними характеристиками (коротке написання, наявність голосних і приголосних, розбивка на склади, однозначність). Інтернет-спільнота переходить на скорочення мови спілкування, тому що

потік інформації швидкий, реагувати на нього розлогими реченнями з правильно побудованими фразами й підібраними словами є марнотратством [7].

З огляду на те що аббревіатури в англійській мові відносяться до специфічних іноземних найменувань і до слів із незрозумілим асоціативним значенням, процес їх перекладу можна розглядати як процес пристосування іншомовного лексичного елемента до фонетичної, граматичної, лексико-семантичної та стилістичної системи мови оригіналу. У процесі перекладу виявляється, що не тільки сам переклад, а й розшифрування аббревіатури мовою оригіналу є складним. Скорочення має підпорядковуватися правилам перекладу лексики згідно із семантичною відповідністю між співвідносними одиницями даної пари мов. А оскільки аббревіатури мають номінативну функцію, то вони часто перекладаються еквівалентом – відповідником у мові перекладу, а за його відсутності – назвою з близьким значенням. Така аббревіатура не має власного значення, лише відображає скорочену одиницю оригіналу, і переклад має втілити це співвідношення. Дослівний переклад термінів без розуміння їх суті в початковому тексті робить переклад неправдивим і неправильним [5, с. 30]. Для вибору способу перекладу необхідно враховувати зручність вимови й написання українською мовою, традицію перекладу цього акроніма в інших мовах (наприклад, універсальне написання в усіх європейських мовах) тощо. Важливу роль відіграють цілі, завдання й умови міжмовної професійної комунікації, характер тексту, читацька аудиторія.

Існує значна кількість способів перекладу скорочень, але найбільш поширеними є транслітерація та експлікація. Транслітерацію використовують при перекладі окремих слів (термінів), а переклад термінологічних словосполучень виконують калькуванням (при перекладі термінологічних словосполучень) та експлікацією (при перекладі багатокomпонентних термінологічних словосполучень): *WTO – World Trade Organization* (Всесвітня торгівельна організація) [6], *e-cash – electronic cash* (електронна валюта), *e-data – electronic data* (електронна інформація), *IP Adress – Intrernet Protocol Adress* – (адреса комп'ютера в мережі), *PC – Personal Computer* (персональний комп'ютер) [1]. Калькування застосовують, коли компоненти словосполучень уже існують у термінологічній системі мови перекладу. При експлікації скорочення розшифровуються й пояснюються: *VR – virtual reality* (світ, створений за допомогою комп'ютерної техніки),

DEL – *delete* (клавіша, що призначається для ліквідації знаку) [4].

Загалом серйозною проблемою сучасної української мови «у перекладі є звичка калькувати нові одиниці з іноземних мов. Зокрема, це стосується сфери комп'ютерних технологій, де потік проникнення англіцизмів є надзвичайно великим. Наприклад, «зміна масштабу зображення» перетворюється на «зумінг», «пробуксовка» – на «трешинг», а «чергування» – на «інтерлівінг». Жаргонізми є похідними від професійних термінів, запозичених з англійської мови. Наприклад, «гамовер» – несанкціонована зупинка комп'ютерної програми (*game over*), «мейло» – пошта (*mail*); «конектитися» – зв'язуватися, спілкуватися (*connect*) [7]. Тож інтернет-сленг негативно впливає на вживання орфографічних і синтаксичних правил учасниками комунікації. Так формується новий стиль інтернет-спілкування, що впливає на мовленнєву поведінку всього загалу.

Висновки і пропозиції. Як переконалися, в англійській мові скорочення набули швидкого розвитку завдяки оперативності їх створення, економності, семантичній місткості, що є проявом інформаційної оптимізації повідомлень. Саме скорочення суттєво збільшує обсяг інформації без збільшення об'єму. Водночас вони полегшують запам'ятовування довгих назв і їх уживання без розгортання й детального пояснення. Акроніми

є одним із методів скорочення складних лексем. Наведено приклади утворення та використання акронімів у повсякденному спілкуванні, онлайн-комунікації. В українській мові відповідники до них майже відсутні, тому дослідження перекладу англійських акронімів українською є перспективним, оскільки акроніми й аббревіатури вже посіли важливе місце в інтернет-спілкуванні. Проаналізувавши особливості інтернет-текстів, дійшли висновку, що їм притаманна специфічна структура, велика кількість термінів, особливо багатозначних аббревіатур і скорочень.

У ході дослідження визначені основні засоби перекладу текстів інтернет-простору: транслітерація та експлікація. Для вибору способу перекладу необхідно враховувати зручність вимови й написання українською мовою, традицію перекладу цього акроніма в інших мовах (наприклад, універсальне написання в усіх європейських мовах) тощо. Сучасними лексичними проблемами перекладу вважаються зловживання методом калькування при перекладі нееквівалентної лексики, насиченість інтернет-текстів жаргонізмами. Таке формулювання проблем перекладу спрямовує на шляхи їх подолання. Перспективи подальшого дослідження полягають в аналізі методів правильного й точного перекладу омонімічних і полісемічних аббревіатур, систематизації аббревіатур англійського інтернет-дискурсу, дослідженні напівскорочень і рекурсивних акронімів.

Список літератури:

1. Балла М. І. Новий англо-український словник. Київ : Чумацький Шлях, 2004. 668 с.
2. Борисов В. В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. Москва, 1972.
3. Глушук Н. М. Прагма-семантичні особливості аббревіацій у сучасній англійській мові. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011. № 3. С. 87–92.
4. Лучук О. Англо-український словник аббревіатур та акронімів у галузі міжнародних відносин, економіки і права. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 192 с.
5. Лопатин В. В. Рождение слова. Неологизмы и окказиональные образования. Москва, 2003. 298 с.
6. Мирам Г. Э. Профессия: переводчик. Киев : Ника-центр, 2004. 157 с.
7. Сіденко Н. Г. Лексичні проблеми перекладу сучасної науково-технічної літератури. *Український науково-інтелектуальний простір: реалії та перспективи розвитку* : матер. IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. : збірник наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2012. 160 с.
8. Сидорук Г. І. Інтернет-скорочення як засіб мовної економії. *Лінгвістика і поетика тексту. Серія «Філологічні студії»*. 2016. Вип. 14.
9. Словарь SMS сокращений. Английские SMS. Русские SMS. Москва : Юнвест, 2006. 224 с.
10. Crystal D. An Encyclopaedic Dictionary of Languages, 1994.

Kirichenko O. A., Lisovenko D. V. THE METHODS OF TRANSLATION OF ENGLISH ABBREVIATIONS IN INTERNET SPACE AND MOBILE TEXT MESSAGES

The article is devoted to the study of use, typology and ways of translating abbreviations in online publications and mobile text messages. The emergence and wide use of abbreviations is due to the widespread use of communication means, which leads to the reduction of texts for their transmission; the urgent need to solve problems in information theory (reduction of redundant information in speech, endeavor to share

useful information through the smallest number of letters); the desire to save time and space in all spheres of life and professional development. Due to these factors, there is a need to use abbreviations and acronyms, especially in those areas that contain the most complex words.

Abbreviations are nowhere as numerous as in modern English. Today they are inherent in all styles of speech, from business conversation to informal correspondence in cyberspace. Therefore, the high prevalence of abbreviated words poses an important task for the translator – to translate the abbreviation as accurately and clearly as possible, using all available methods and techniques. In the context of these issues, not only the origin and features of the use of abbreviations, but also their typology is of great importance. The article investigates such types of abbreviations as graphic, lexical ones (abbreviations, acronyms). It is noted that the system of abbreviations in any language is a part of its general lexical and semantic system, and therefore the systems of abbreviations in different languages differ. A literal translation of terms, without understanding their essence, the phenomena, processes and mechanisms that are described in the original text, makes the translation false and incorrect. The authors came to conclusion that the goals, tasks and conditions of interlanguage professional communication, the nature of the text to be translated, as well as the readership play an important role in translation. The study identified the main means of translating texts on the Internet: abbreviated translation, transliteration and explication. To choose the method of translation it is necessary to take into account the convenience of pronunciation and spelling in Ukrainian, the tradition of translating certain acronym in other languages (for example, universal spelling in all European languages), etc. Modern lexical problems of translation are considered to be the abundance of the tracing method when translating non-equivalent vocabulary, the overwhelming jargon in Internet texts. Prospects for further research are to analyze the methods of correct and accurate translation of homonymous and polysemous abbreviations, systematization of abbreviations of English Internet discourse, the study of semi-abbreviations and recursive acronyms.

Key words: word abbreviation system, graphic abbreviations, lexical abbreviations, acronyms, transliteration.